

ALMA OMANOVIĆ-VELADŽIĆ
(Sarajevo)

ZAOSTAVŠTINA UMRLIH U *HRONICI*
MUHAMEDA ENVERIJA KADIĆA (1800-1815)

Ključne riječi: kulturna historija, Sarajevo, XIX stoljeće, zaostavština.

Među mnogobrojnom rukopisnom građom koju je Kadić prepisao u svoju *Hroniku*¹ nailazimo na veliki broj podataka o umrlim stanovnicima, većinom iz sarajevskih mahala ili sela koja su pripadala sarajevskom kadiluku. Tu rubriku je Kadić u *Hronici* označio sa “Vefeyāt”. U okviru ove rubrike nailazimo i na bilješke koje sadrže popise zaostavština umrlih. Defteri u kojima se bilježila ostavština umrlih nazivaju se ostavinski ili *kassam-defteri* ili *tereke-defteri*. “Uz prisustvo stručne osobe koja se razumjela u finansijsko poslovanje izvršavana je procjena ostavine umrlog, a zatim se, nakon izmirivanja obaveza, preostali dio imovine dijelio među zakonskim nasljednicima po vjerskom zakonu, Šerijatu. Svaki nasljednik je dobijao izvod iz *kassam deftera* zavedenog u *sidžilu*, koji se odnosio samo na njegov nasljedni dio, a ne na čitavu ostavinu”.² U ovom radu, u bilješkama zaostavština umrlih spominju se uži članovi porodice ili samo neki od njih: otac, majka, muž, žena, muška i ženska djeca, rođena braća i sestre po ocu i majci kao i amidže, amidžići itd. Većinu bilježaka zaostavština umrlih, Kadić je prepisao u svoju *Hroniku* iz *Sidžila Sarajevskog šerijatskog suda*, s tim da ima slučajeva da ispod spomenutih bilješki ne navodi broj *sidžila* i odgovarajuću stranicu, ali takvi primjeri su vrlo rijetki. Za navedeni period

¹ TE = *Târîh-i Enverî*, Gazi Husrev-begova biblioteka (GHB) R-7315-7318; Orijentalni institut (OIS), R-29/16-18 (stara signature br. 4702/16-18).

² Azra Gadžo-Kasumović, “Mulla u Bosanskom ejaletu” *Anali* GHB biblioteke, knjiga XXVII-XXVIII, Sarajevo 2008., str. 21.

nailazimo i na jednu bilješku koju je Kadić dopunio podacima iz Bašeskijske *Medžmue*.

Popisi zaostavština spadaju u prvorazredne izvore za proučavanje materijalne kulture i društvenih slojeva u Osmanskom carstvu, kao i za izučavanje lokalne historije. Navedeni popis vršen je od strane Sarajevskog šerijatskog suda na zahtjev porodice umrlog, tj. njegovih nasljednika, u slučaju spora među njima, maloljetnosti ili nepostojanja nasljednika.

U ovom radu ćemo navesti samo one bilješke u kojima je navedena zaostavština umrlih za period od 1800. do 1815. godine, koje je Kadić u *Hroniku* preuzeo iz Sidžila. Ovdje ih donosimo hronološki kako slijedi:

Duhandžija Hadži Fejzullah, sin Mustafe iz Havadže Hadži Ahmedove mahale³ u Sarajevu je zadavljen u tvrđavi u spomenutom gradu. Iza njega, od muške djece ostao je maloljetni sin Ibrahim i njegova trudna žena. Na osnovu hudžeta od 5. džumadel-evvela 1215. / 24. IX 1800., vidi se da je od strane Sarajevskog suda određeno da se za alimentaciju, odjeću i druge nužne potrebe spomenutom maloljetnom sinu daje dnevno po 3 akče, a za dijete u trbuhu / još nerođeno dijete dnevno 2 akče.

Naknadno, kada se dijete rodilo dobilo je ime Mustafa.

Pogledaj popis ostavine na dan 5. džumadel-evvela 1215. / 24. IX 1800.⁴

U okviru vrijednosti prodato je: 11 oka⁵ rezanog duhana po 228 akči⁶ u vrijednosti od 2.622 (!)⁷ akče; 62,5 oka duhana "Prusica" po 360 akči u vrijednosti od 22.500 akči; 37,5 sirovog duhana po 172 u

³ Mahala Havadže-zade Hadži Ahmeda je poznata po imenu *Pod takišom*. Behija Zlatar, "Vakuf-nama Hurema, sina Balijske iz Sarajeva", *Vakuf-name iz Bosne i Hercegovine: (XVII stoljeće)*, POF 44-45/1996., OIS, Sarajevo 1996., str. 282.

⁴ TE:XV:267. GHB, Prijepis iz Sidžila Sarajevskog šerijatskog suda br. 40, str. 105. (dalje: Prijepis iz SSK). Uvidom u Sidžile GHB biblioteke koji se spominju u ovom radu, uočili smo da Kadić, prilikom preuzimanja podataka iz njih, u *Hroniku* nije uvrstio popis cjelokupne imovine umrlog, nego je prezentirao samo neke stvari i njihovu vrijednost.

⁵ *Oka* – mjera za težinu, a ona se dijelila na 4 litre po 100 drama; 1 oka = 1,28 kg., a 100 oka = tovar. Hamdija Kreševljaković, *Esnafi i obrti u Starom Sarajevu*, Narodna prosvjeta, Sarajevo 1955., str. 26.

⁶ U XIX stoljeću akča je imala utvrđenu vrijednost, 4 akče činile su jednu paru, odnosno 1 dram srebra (1 groš vrijedio je 160 akči). *Vidi*: Maglajski sidžil: 1816-1840., [prevele i priredile Dušanka Bojanić-Lukač i Tatjana Katić], Bošnjački institut, Sarajevo 2005., str. 37 i str. 190.

⁷ U bilješkama su usklikom (!) označena mjesta gdje su u izvoru pogrešno izračunati iznosi pojedinih stavki.

vrijednosti od 6.382 (!) akči; 55 oka svežnja duhanskih listova po 348 akči i 100 dirhema⁸ u vrijednosti od 19.227 (!) akči i 58,5 presovanog duhana po 342 u vrijednosti od 20.007. akči.

U Medžmui Mula Mustafe Bašeskije stoji: Bradati hadži Fejzo, koji je navodno zaveo nekog mladića i nad njim izvršio ružno djelo. Otac ovog mladića i još neki ljudi digoše se i spomenuti čovjek je zadavljen.⁹

Umro je Abdulah-baša, sin Mehmeda, poznatiji kao Kovačević iz Mula Areb-i atik mahale¹⁰ u spomenutom gradu. Iza njega je ostao maloljetni sin Salih. Datum ostavinske rasprave: 5. ševval 1215. / 19. II 1801. Popisano je: 5 oka svijeća od voska po 144 akči u vrijednosti od 720; 18 oka loja po 120 akči u vrijednosti od 2.160; 6 oka kabaš sapuna po 120 akči u vrijednosti od 720. U novcu je posjedovao 21 "Jalduz altun"¹¹ u vrijednosti od 2.010 čija je ukupna vrijednosti 42.210.¹²

Kada je umro Merdan-spahija, sin Osmana-spahije, poznatog kao Merdžan iz sela Vrančić / Vrančići¹³ u džematu Drozgometva¹⁴ u sastavu nahije Sarajevo, iza njega je ostao maloljetni sin Mustafa. Datum ostavinske rasprave: 7. ševval 1215. / 21. II 1801. Popisano je: 7 volova po 800 para u vrijednosti od 5.600 para; 4 krave sa 1 mladim bikom po 500 para u vrijednosti od 2.500 para; 6,5 oka tucanog bakra (avan nuhas) u vrijednosti od 670 para; 1 crni konj sa opremom u vrijednosti od 1.600 para; 10 šinika¹⁵ pšenice u vrijednosti od 4.000 para; 8 ovaca po 120 para u vrijednosti od 960 para i 14 koza po 100 para u vrijednosti od 1.400 para.¹⁶

Umrla je Hanifa, kći Hadži Sulejmana iz Mula Areb-i atik mahale u Sarajevu. Iza nje su ostali njen suprug Mula Ahmed Požegi-zade /

⁸ Dirhem (grč.) – dram, drahma, srebrni novac.

⁹ TE:XV:267. Mula Mustafa Bašeskija, *Ljetopis*, [preveo Mehmed Mujezinović], "Veselin Masleša", Sarajevo 1968., str. 350.

¹⁰ Mula Areb-i atik mahala je poznata kao *Arap mahala*. Alija Bejtić, *Ulice i trgovi Sarajeva*, Muzej Grada Sarajeva, Sarajevo 1973., str. 17, 228. (dalje: Bejtić, *Ulice...*).

¹¹ Jalduz altun (*tur. yaldiz altın*) – Jedna stara novčana jedinica umanjene vrijednosti u odnosu na pravi zlatnik; pozlaćeni zlatnik, čija je vrijednost 1142. h.g. (1729) iznosila 13 groša; pravo zlato podesno za pozlaćivanje predmeta.

¹² TE:XV:267. GHB, Prijepis iz SSK br. 40, str. 76.

¹³ Danas naseljeno mjesto u prigradskoj opštini Hadžići.

¹⁴ Danas selo Drozgometva, sjeverozapadno od Hadžića.

¹⁵ Šinik je mjera za žito čija vrijednost nije uvijek bila ista.

¹⁶ TE:XV:267 i 269. GHB, Prijepis iz SSK br. 40, str. 77.

*Požegija*¹⁷, sin *Mustafa-efendije i punoljetni sin Mustafa*. Datum ostavinske rasprave: 5. rebiul-ahir 1217. / 05. VIII 1802. Njeno nasljedstvo je procijenjeno na 1.768260 čuruk akče¹⁸ (7.367 groša i 30 para).¹⁹

Umro je *Derviš-baša*, sin *Muharema iz Šejh Muslihudinove mahale*²⁰ u Sarajevu. Iza njega je ostao maloljetni sin *Pašo Hasan*. Datum ostavinske rasprave: 8. džumadel-ahir 1217. / 07. X 1802. Ukupan iznos imovine je procijenjen na 1.232 pare (38,5 oka olova po 32 pare).²¹

Umro je *zimmija Lazo*, sin *Sime sa boravištem u selu Luke*²² u nahiji Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sinovi *Simo, Nikola, Risto, Petar i maloljetni sin Mihajlo*. Datum ostavinske rasprave: 20. ševval 1217. / 15. II 1803. Popisano je: 5 šinika pšenice u vrijednosti od 6.000 para; 5 šinika ječma u vrijednosti od 4.000 para; 1,5 šinik prosa u vrijednosti od 1.200 para; 6 volova u vrijednosti od 6.400 para; 3 krave sa teladima u vrijednosti od 2.000 pare; 10 ovaca u vrijednosti od 120 para i 1 tovarni konj u vrijednosti od 1.000 para.²³

Umro je *Husein Elez-ogli / Elezović*, sin *Osmana iz sela Lukovo*²⁴ u nahiji Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sin *Ibrahim i maloljetni sinovi Selim i Mustafa*. Datum ostavinske rasprave: 17. zul-hidždže 1217. / 12. IV 1803. Popisano je: 3 vola u vrijednosti od 14.400 akči; 2 krave u vrijednosti od 6.000 akči; 13 ovaca po 960 akči u vrijednosti od 12.480; 7 koza za ispašu (yaylak) po 480 u vrijednosti od 3.360 akči; 2 tovarna konja u vrijednosti od 24.000 akči; 20 koza po 720 u vrijed-

¹⁷ *Požegije* su bili nastanjeni u Sarajevu u ulici u starom dijelu grada na desnoj obali Miljacke, koja je dobila naziv po njima, koji se zadržao i do danas. Nastala je u okviru nekadašnjih mahala: *Mula Arab-i atik*, poznatije kao *Mula Arapova mahala* i *Hadži Jahja*, poznatije kao *Nova mahala*. Doselili su se u Sarajevo krajem XVII stoljeća iz Slavonske Požege. Iz jednog popisa sarajevskih mekteba koji su stradali u velikom požaru 1697. spominje se izvjesni *Mustafa Požegavi* koji je bio muallim u mektebu *Duradžik mahale*. Bejtć, *Ulice...*, 307-308.

¹⁸ Čuruk akča (tur. *çürük akçe*) – ovaj izraz se koristi za monetu koja ima umanjenu vrijednost u odnosu na punu vrijednost (potpuno srebro); akča sa umanjnim postotkom plemenitog metala. Suprotno tome: *sag akča* (tur. *sağ akçe*) – zdrava akča ili *saglam para* (tur. *sağlam para*) – čvrsta valuta.

¹⁹ TE:XVI:66. GHB, Prijepis iz SSK br. 42, str. 16.

²⁰ Mahala *šejh Muslihuddina* je poznata kao *Ploča*. Bejtć, *Ulice...*, 16, 301.

²¹ TE:XVI:66-67. GHB; Prijepis iz SSK br. 42, str. 38.

²² Danas istoimeno naseljeno mjesto u prigradskoj opštini *Hadžići*.

²³ TE:XVI:67. GHB, Prijepis iz SSK br. 42, str. 39.

²⁴ Drugi naziv za ovo selo je *Hrastovik*. Vjerovatno se radi o današnjem selu *Hrastovac*, južno od Sarajeva, u blizini rijeke *Željeznice*.

nosti od 14.400 akči; 6 kokoši u vrijednosti od 360 akči i druge stvari. Ukupna vrijednost imovine iznosi 158.160 akči i 659 groša.²⁵

Kada je umro Sulejman alemdar Sočo-zade / Sočo, sin Osman-age iz Hadži Isaove mahale²⁶ u Sarajevu, njegovo nasljedstvo je bilo ograničeno na njegovu ženu Arifu, kćerku Salih-efendije, punoljetnog sina Mula Osmana i maloljetnu kći Afifu. Upis ostavštine umrlog je 10. rebiul-ahira 1218. h.g. / 1. VIII 1803. U popisu ostavštine umrlog zabilježeno je da je ostalo 8 volova u vrijednosti od 8.000 para i od ostalih stvari jedan srebrni raht²⁷. Umri je ukopan na mezarju Alifakovac u spomenutom gradu.²⁸

Umro je Mahmud, sin Alije iz sela Trnovo²⁹ u nahiji Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sinovi Salih i Alija i maloljetni sinovi Mustafa i Abdulah. Datum ostavinske rasprave: 25. rebiul-evvel 1218. / 15. VII 1803. Popisano je: 5 volova u vrijednosti od 6.800 para; 9 krava u vrijednosti od 5.600 para; 3 kobile i 3 ždrjebeta u vrijednosti od 6.000 para; 1 tovarni konj u vrijednosti od 3.200 para; 12 ovaca u vrijednosti od 1.800 para i 10,5 šinika pšenice u vrijednosti od 4.200 para.³⁰

Umro je serdengečtija Mehmed-aga, sin Mula Mustafe iz Mula Areb-i džedid mahale³¹ u spomenutom gradu. Iza njega su ostali punoljetni sinovi Mula Ibrahim i Mula Mustafa i maloljetni sin Salih. Datum ostavinske rasprave: 19. ševval 1218. / 3. II 1804. Popisano je: 100 oka suhe pastrme / ovčijeg mesa po 14 u vrijednosti od 1.400; ...³² u vrijednosti od 1080 para; 35 oka riže u vrijednosti od 770; 95 oka suhog voća po 3 pare u vrijednosti od 280 (!); 200 oka jabuka u vrijednosti od 400; 19 oka masla po 30 para u vrijednosti od 570; 2 oke svijeća od voska u vrijednosti od 60; 11,5 šinika pšenice po 400 para u vrijednosti od 4.600; 1,5 šinik bijele pšenice u vrijednosti od 600 i 5,5 šinika ječma po 240 para u vrijednosti od 1.320 para.³³

²⁵ TE:XVI:67. GHB, Prijepis iz SSK br. 42, str. 113.

²⁶ Hadži Isaova mahala je poznata kao *Dugi sokak*. Bejtić, *Ulice...*, 17, 148.

²⁷ *Raht* – konjska oprema.

²⁸ TE:XVI:69. Ispod ove bilješke se nalazi prijepis tariha iz 1217. (1802/03) koji je spjevan u povodu smrti Sulejmana alemdara Sočo, sina Osman-age, kojeg je Kadić prepisao u svoju *Hroniku* sa njegovog nišana na mezarju Alifakovac.

²⁹ Danas mjesto Trnovo, južno od Sarajeva.

³⁰ TE:XVI:121. GHB, Prijepis iz SSK br. 43, str. 17.

³¹ Mula Areb-i džedid mahala je poznata kao *Karpuzov sokak* (*Karpuzova*). Bejtić, *Ulice...*, 17, 181.

³² Izostavljen naziv.

³³ TE:XVI:122. GHB, Prijepis iz SSK br. 43, str. 82.

Bičakčija Hadži Omer, sin Abdulaha iz Mimar Sinanove mahale³⁴ u Sarajevu je umro vraćajući se iz Mekke u grad Side. Iza njega je ostao maloljetni sin Mustafa. Za izdržavanje spomenutog je traženo 3 pare dnevno.³⁵

Umro je Ramadan / Ramazan-baša, sin Timura iz sela Luke, džemata Pazarić³⁶ u nahiji Sarajevo. Iza njega je ostao punoljetni sin Šaban. Datum ostavinske rasprave: 17. džumadel-ahir 1219. / 23. IX 1804. Popisano je: krava sa teletom u vrijednosti od 1.000 para; 2 mlada bika u vrijednosti od 1450 para; 3 vola u vrijednosti od 5.000 para; kobila sa ždrjebetom u vrijednosti od 2.610 para i 20 ovaca u vrijednosti od 3.305 para.³⁷

Ahmed zaim, sin Sulejmana zaima iz Gazi Mehmed-begove mahale³⁸ u spomenutom gradu, umro je u Donjoj Tuzli. Iza njega su ostali maloljetni sinovi Sulejman i Mustafa. Datum ostavinske rasprave: 23. ramanzan 1219. / 26. XII 1804. Ostalo je: 60 oka suhijh šljiva u vrijednosti od 360 para; 1 krava u vrijednosti od 800 para; 1 vo u vrijednosti od 1.200 para i 8 šinika pšenice u vrijednosti od 3.840 para.³⁹

Savan, sin Save iz sela Hotičina⁴⁰ u džematu Pale u nahiji Sarajevo je ubijen. Iza njega je ostala trudna žena. Datum ostavinske rasprave: 19. džumadel-ahir 1221. / 5. IX 1806. Popisane su stvari i njihove vrijednosti: 3 oke masla u vrijednosti od 220 para i 12 oka sira u vrijednosti od 120 para.⁴¹

Umro je Ahmed-baša, sin Abdulkadira iz sela Sirovine⁴² džemata Rakova Noga⁴³ u nahiji Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sin Hasan i maloljetni sin Abdulah. Datum ostavinske rasprave: 4. zul-kade 1221. / 13. I 1807. Ostalo je: 2 manja vola u vrijednosti od 800 para; 4 krave u vrijednosti od 2.400 para; 4 mlada bika u vrijednosti od 400 para; 2 kobile i 2 ždrjebeta u vrijednosti od 1.600 para i 4 sepeti pčela u vrijednosti od 600 para.⁴⁴

³⁴ Mahala Mimar Sinana je poznata kao *Golobrdica*. Bejtić, *Ulice...*, 17, 163.

³⁵ TE:XVI:198. GHB, Prijepis iz SSK br. 44, str. 24.

³⁶ Danas mjesto Pazarić, južno od Hadžića.

³⁷ TE:XVI:198. Prijepis iz SSK br. 44, str. 37.

³⁸ Mahala Gazi Mehmed-bega je poznata kao *Bistrik*. Bejtić, *Ulice...*, 15, 104.

³⁹ TE:XVI:198. Prijepis iz SSK br. 44, str. 62.

⁴⁰ Danas Hotočina, selo u blizini Pala, istočno od Sarajeva.

⁴¹ TE:XVI:406.

⁴² Danas naseljeno mjesto u općini Ilijaš.

⁴³ Danas istoimeno naseljeno mjesto kod Srednjeg u općini Ilijaš.

⁴⁴ TE:XVI:407. GHB, Prijepis iz SSK br. 47, str. 9.

Umro je Ibrahim-baša, sin Mustafe, poznatiji kao Hamza iz sela Nikšić⁴⁵ u džematu Čifluk Crna Rika / Crna Rijeka⁴⁶ koji je u sastavu nahije Sarajevo. Iza njega je ostao maloljetni sin Ibrahim. Datum ostavinske rasprave: 21. safer 1222. / 1. V 1807. Ostalo je: 3 vola u vrijednosti od 2.400 para; 3 krave i 3 teleta u vrijednosti od 1.800 para; 1 teretni konj u vrijednosti od 1.200 para; 2 ždrjebeta u vrijednosti od 400 para i dvogodišnje janje u vrijednosti od 160 para.⁴⁷

Umro je Osman, sin Ibrahima iz sela Drozgometa u sastavu nahije Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sinovi Ahmed i Ibrahim. Datum ostavinske rasprave: 23. safer 1222. / 3. V 1807. Ostalo je: 1 vo u vrijednosti od 2.280 para; još 1 vo u vrijednosti od 2.360 para; još 1 vo u vrijednosti od 2.240 para; 1 krava u vrijednosti od 680 para; još 1 krava u vrijednosti od 800 para; 1 mladi bik u vrijednosti od 280 para; još 1 mladi bik u vrijednosti od 360 para; 1 šinik pšenice u vrijednosti od 800 para; 4 šinika ječma u vrijednosti od 2.400 para; 2 šinika živežnih namirnica u vrijednosti od 1.200 para; 1 teretni konj u vrijednosti od 1.000 para i 1 kobila u vrijednosti od 1.000 para.⁴⁸

Ali-beg, sin Abdulah-bega Ćurči-zade / Ćurčić⁴⁹ iz Jahja-pašine mahale u spomenutom gradu je poginuo kao šehid u okolini Sjenice. Iza njega su ostali njegova supruga Fatima, kći Hasan-age, maloljetni sin Abdulah i maloljetna kći Merjem. Datum ostavinske rasprave: 13. ševval 1224. / 21. XI 1809. Popisano je: raznovrsni srebrni noževi; 3,5 šinika pšenice u vrijednosti od 60 groša; 4 šinika ječma u vrijednosti od 48 groša; 2 vola u vrijednosti od 30 groša; 1 tovarni konj u vrijednosti od 30 groša; 2 krave u vrijednosti od 30 groša; 2 kobile u vrijednosti od 40 groša i 1 šinik zobi u vrijednosti od 6 groša.⁵⁰

⁴⁵ Pretpostavljamo da je riječ o danas naseljenom mjestu Nišići u općini Ilijaš.

⁴⁶ Danas postoji istoimena rijeka koja se sjeverno od Trnova ulijeva u Željeznicu, a na njoj selo Rijeka, pa se vjerovatno radi o tom selu.

⁴⁷ TE:XVII:107. GHB, Prijepis iz SSK br. 47, str. 43.

⁴⁸ TE:XVII:108. GHB, Prijepis iz SSK br. 47, str. 75.

⁴⁹ Ćurčići – članovi ove porodice su pripadali spahijskom staležu i ulemi. Bili su nastanjeni u Jahja-pašinoj mahali koja je bila poznata kao Ćurčića mahala, jer je Salih-aga Ćurčić obnovio Jahja-pašinu džamiju po čemu su i džamija i mahala dobile ime. Bavili su se ćurčijskim zanatom (ćurčije – krznari) po kome su i dobili ime, kao i trgovinom, a većina ih je bila društveno i politički angažovana. Posljednji gradonačelnik Sarajeva u austrougarskom periodu bio je Fehim-efendija Ćurčić, po kojem također jedna ulica u Sarajevu nosi naziv. Spomenuti autor *Hronike* Muhamed Enveri Kadić je bio oženjen kćerkom kadije hadži Lutfullah-age Ćurčića, Sadika hanumom. Bejić, *Ulice...*, 15, 194, 416.

⁵⁰ TE:XVII:263. GHB, Prijepis iz SSK br. 49, str. 49.

Hamida, kći poštovanog kadije Derviš Ali-efendije Hajri-zade (Hajrić, poznat i kao Homarija)⁵¹. Njeno nasljedstvo je bilo ograničeno na njenog rođenog brata po ocu kadiju Mehmed Seid-efendiju Hajri-zade i njene punoljetne kćeri – hanume: Atiju, čiji je suprug kadija Salih Sidki-efendija Graho-zade, Afifu, čiji je suprug kadija Mehmed Nezif-efendija Svrzo-zade / Svrzo i Ajišu, čiji je suprug kadija Mehmed Emin-efendija Isa-efendi-zade / Isević. Od imovine umrle ostalo je veoma mnogo dragulja/dragocjenosti i stvari. Datum ostavinske rasprave: 25 zul-kade 1224. / 2. I 1809.⁵²

Osman-spahija, sin Ahmeda-spahije, potomak Abduldželila iz sela Kućice⁵³ u džematu Drozgometva u nahiji Sarajevo je ubijen. Iza njega su ostali njegovi maloljetni sinovi Agan Mehmed, Abdulah i Mustafa. Datum ostavinske rasprave: 29. redžeb 1224. / 27. VIII 1809. Popisano je: 27 ovaca u vrijednosti od 108 groša; 8 volova u vrijednosti od 322 groša; 4 koze u vrijednosti od 1,5 groša; 3 krave u vrijednosti od 60 groša; 1 kobila u vrijednosti od 40 groša; 10 janjadi u vrijednosti od 15 groša; 4 jareta u vrijednosti od 4 groša; 17 šinika pšenice⁵⁴; 20 šinika ječma u vrijednosti od 240 groša; 3 šinika heljde u vrijednosti od 30 groša; 6 šinika živežnih namirnica u vrijednosti od 60 groša; 1,5 šinik zobi u vrijednosti od 20 groša i 6 sepeta pčela u vrijednosti od 60 groša.⁵⁵

Umro je Hadži Ahmed-beg, sin Mehmed-bega, poznatiji kao Korčali, iz Abdulhalim-agine mahale⁵⁶ u spomenutom gradu. Iza njega je ostao Mustafa-beg, njegov rođeni brat po ocu i majci i njegove tri kćeri sa svojim muževima. Datum ostavinske rasprave: 19. rebiul-ahir 1226. / 14. V 1811. Ostalo je: 5 šinika pšenice po 750 para u vrijednosti od 95 groša; 9 šinika ječma u po 560 para u vrijednosti od 126 groša; 4 sepeta košnica pčela u vrijednosti od 67 groša; 1 vo u vrijednosti od

⁵¹ *Hajrići* – ova porodica je bila poznata i po drugom prezimenu Homari-zade / Homarija, Homarić. Na osnovu popisa imovine umrlih članova ove porodice koji su zabilježeni u sidžilima sarajevskih kadija (br. 49, 54 i 55), da se zaključiti da je riječ o veoma bogatoj sarajevskoj porodici u to vrijeme. Oni su bili najprije nastanjeni u sarajevskoj Džami-i atik mahali, a potom u mahali Čekrekči Muslihudina. U Kadićevoj *Hronici* nailazimo na veliki broj dokumenata i bilježaka u kojima se spominju pojedini članovi ove porodice. Većina ih je obavljala poslove kadije i naiba u više kadiluka Bosanskog ejaleta.

⁵² TE:XVII:264. GHB, Prijepis iz SSK br. 49, str. 66-68.

⁵³ Danas naseljeno mjesto u općini Hadžići.

⁵⁴ Izostavljena vrijednost.

⁵⁵ TE:XVII:264. GHB, Prijepis iz SSK br. 49, str. 77.

⁵⁶ Mahala Abdulhalim-age je poznata kao *Mutni Potok*, Bejtić, Ulice..., 17, 303.

*120 groša; 30 oka masla u vrijednosti od 60 groša; 10 oka meda u vrijednosti od 10 groša; 5 šinika zimske pšenice u vrijednosti od 100 groša; 3 šinika ljetne pšenice u vrijednosti od 54 groša; 12,5 šinika ječma u vrijednosti od 175 groša i 2 šinika kapludže / krupnika u vrijednosti od 28 groša.*⁵⁷

*Umro je Hadži Ali, sin Hadži Ahmeda, poznatiji kao Prešljo-ogli / Prešljo iz Čoban Hasanove mahale*⁵⁸ *u spomenutom gradu. Iza njega od muške djece ostao mu je punoljetni sin Abdulah i maloljetne kćeri Atija i Umihana. Umrli je bio imućan. Zavještao je 1.000 groša za popravke česmi za vodu na Zelenom mejdanu/trgu i kod džamije koja se nalazi u spomenutoj Čoban Hasanovoj mahali. Datum ostavinske rasprave: 15. redžeb 1226. / 6. VIII 1811.*⁵⁹

*Umro je Ebu Bekir-baša Lindov, sin Saliha iz sela Godinje*⁶⁰ *u džematu Trnovo koji je u sastavu nahije Sarajevo. Iza njega su ostali njegovi punoljetni sinovi Salih, Omer i Hasan i maloljetni sin Sulejman. Datum ostavinske rasprave: 25. rebiul-evvel 1227. / 9. IV 1812. Popisano je od imovine: 5 volova u vrijednosti od 330 groša; 4 mlada bika u vrijednosti od 84 groša; 6 krava u vrijednosti od 210 groša; 4 teleta u vrijednosti od 45 groša; 33 ovce u vrijednosti od 230 groša; 17 janjadi u vrijednosti od 51 groš; 3 teretna konja u vrijednosti od 600 groša i 5 kokoši u vrijednosti od 2,5 groša.*⁶¹

*Umro je Šejh Hadži Ali, sin Mehmeda-čelebije iz Kebkebirove mahale u Sarajevu*⁶². *Iza njega su od muške djece ostali punoljetni sinovi Mula Muhamed, Mula Abdulah i Mula Mustafa i maloljetni sin Salih. Umrli je imao još i pedesetak knjiga.*⁶³

*Umro je Mula Mustafa, sin Ahmed-efendije iz Havadže Kemaludinove mahale*⁶⁴ *u Sarajevu. Iza njega su ostali maloljetni sinovi Ahmed i Abdulah. Datum ostavinske rasprave: 23. muharrem 1228. / 26. I 1813. Popisano je: 60 oka kupusa u vrijednosti od 180 para;*

⁵⁷ TE:XVII:395.

⁵⁸ Mahala Čoban Hasana je poznata kao Čobanija. Bejtić, *Ulice...*, 17, 358.

⁵⁹ TE:XVII:396. GHB, Prijepis iz SSK br. 51, str. 36.

⁶⁰ Danas selo Godinja južno od Trnova, na rijeci Željeznici.

⁶¹ TE:XVIII:72. GHB, Prijepis iz SSK br. 52, str. 45.

⁶² Mahala Kebkebir je poznata kao Miščina mahala. Bejtić, *Ulice...*, 16, 84.

⁶³ TE:XVIII:73.

⁶⁴ Mahala Havadže Kemaluddina je poznata kao Čemaluša, koje je dobila po hodži Kemaluddinu (Čemaluddinu). Bejtić, *Ulice...*, 245.

3 šinika pšenice u vrijednosti od 2.640 para; 70 oka suhих šljiva u vrijednosti od 630 para i 20 oka suhих krušaka u vrijednosti od 140 para i drugih stvari.⁶⁵

Kada je umro Mustafa-baša, sin Mehmeda iz sela Glavogodina⁶⁶ u džematu Butmir u nahiji Sarajevo. Iza njega je ostao maloljetni sin Salih. Datum ostavinske rasprave: 27. muharrem 1228. / 30. I 1813. Popisano je: 1 krava u vrijednosti od 81 groša; još 1 krava u vrijednosti od 55 groša i 10 para; još 1 krava sa teletom u vrijednosti od 46 groša; 1 vo u vrijednosti od 22 groša; još 1 veliki vo u vrijednosti od 117 groša; 4 sepeta pčela u vrijednosti od 4 groša i 3 pare i 1 šinik zobi u vrijednosti od 9 groša.⁶⁷

Umro je debbag Ismail-baša, sin Arslana iz Mehmed-begove mahale u spomenutom gradu. Iza njega je ostao njegov spomenuti otac Arslan. Datum ostavinske rasprave: 27. safer 1228. / 29. II 1813. Popisano je: mješina od ovčije ili druge štavljene kože u vrijednosti od 23 pare; 108 oka sirovog sumaka⁶⁸ u vrijednosti od 1.116 para; 34 rolne mješine od ovčije ili druge štavljene kože u vrijednosti od 15.116 para; 126 koža u fučiji⁶⁹ u vrijednosti od 3.192 para; 28 kozijih koža u vrijednosti od 1.710 para i 1 konjska koža u vrijednosti od 226 para.⁷⁰

Umro je Salih alemdar Zahir-ogli / Zahirović, sin Mustafe. Iza njega su ostali maloljetni sinovi Mehmed, Mustafa i Sulejman. Datum ostavinske rasprave: 7. rebiul-evvel 1228. / 10. III 1803. Ostalo je u okviru vrijednosti: 18 oka kamene soli u vrijednosti od 580 para; 57 oka suhих šljiva u vrijednosti od 627 para; 190 oka crnog graha u vrijednosti od 3.040 para; 82 oke soli u vrijednosti od 1.530 para; 57,5 oke lješnjaka u vrijednosti od 760 para; 28 oka smokve u vrijednosti od 1.010 para; 80 oka crvenog graha u vrijednosti od 1.040 para; 3 oke nišeste u vrijednosti od 205 para; 69 oka pirinča u vrijednosti od 3.573 para; 21 komad dinje u vrijednosti od 63 pare; 10 oka višanja u vrijednosti od

⁶⁵ TE:XVIII:226. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 14.

⁶⁶ Danas istoimeno selo u blizini Butmira, sjeverno od Hrasnice.

⁶⁷ TE:XVIII:226. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 15.

⁶⁸ Sumak – sušene bobice se melju (ili tucaju u avanu) da bi se dobio mirišljav, kiselkast prah tamnocrvene ili purpurne boje. Koristi se u salatama i jelima od mesa.

⁶⁹ Fučija – tur. još i vučija, općeniti naziv za drvene posude različita oblika, a kod nas se tim imenom označava posuda posebna oblika da bi se mogla postaviti na samar. Koristila se je najčešće za prenošenje vode.

⁷⁰ TE:XVIII:226. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 23.

90 para; 16 oka oraha u vrijednosti od 276 para i 3 oke lanenih niti u vrijednosti od 20 para.⁷¹

Mitar, sin Veselina iz sela Kojakovac? u džematu Kuliš⁷² u nahiji Sarajevo je ubijen. Iza njega je ostao maloljetni sin Mališ. Datum ostavinske rasprave: 29. rebiul-evvel 1228. / 2. IV 1813. Ostalo je: 6 teretnih konja u vrijednosti od 440 groša; 6 volova u vrijednosti od 300 groša; 4 krave u vrijednosti od 100 groša i 3 teleta u vrijednosti od 40 groša.⁷³

Umro je Husein-baša Pindžo-ogli / Pindžo, sin Ramadana / Ramazana. Iza njega je ostao maloljetni sin Muharem. Datum ostavinske rasprave: 21. rebiul-ahir 1228. / 23. IV 1813. Njegovom bratu Salihu u nasljedstvu je ostalo stoke u vrijednosti, i to: 6 volova u vrijednosti od 300 groša; 10 krava u vrijednosti od 350 groša; 9 mladih bikova u vrijednosti od 80 groša; 90 grla sitne stoke (ovce i koze) u vrijednosti od 750 groša; 40 janjadi u vrijednosti od 160 groša; 4 ovna u vrijednosti od 72 groša; 6 teretnih konja u vrijednosti od 900 groša.⁷⁴

Umro je Ahmed alemdar Šami-zade / Šamić, sin Omer-efendije iz Havadže Kemaludinove mahale u spomenutom gradu. Iza njega su ostali njegovi punoljetni sinovi Abdulah i Salih i maloljetni sin Junus. Datum ostavinske rasprave: 17. redžeb 1228. / 16. VII 1813. Popisano je: 2 oke groždica u vrijednosti od 3 groša; 50 oka kne u vrijednosti od 75 groša; 26,5 oke sapuna u vrijednosti od 66 groša i 10 para; 108 oka soli i šećera u vrijednosti od 378 groša; još 53 oke sapuna u vrijednosti od 132,5 groša; 60 oka kane / kne u vrijednosti od 90 groša; 165 oka duhana u vrijednosti od 441 groš i 15 para i 22 oke bala finog duhana u vrijednosti od 53,5 groša.⁷⁵

Umro je Mehmed-baša, sin Hajrulaha. Iza njega su ostali punoljetni sinovi Mustafa, Hasan i Omer. Datum ostavinske rasprave: 5. šaban 1228. / 4. VIII 1813. Popisano je: 2 teretna konja u vrijednosti od 200 para; 4 vola u vrijednosti od 240 para; 63 ovna po 7 para u vrijednosti od 441 para; krava i 9 teladi u vrijednosti od 198 para; 6 šinika zobi u vrijednosti od 60 para; 5 sepeta košnica po 5 para⁷⁶ u

⁷¹ TE:XVIII:227. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 31.

⁷² Danas selo Kuliješ, u blizini Rakovice, zapadno od Sarajeva.

⁷³ TE:XVIII:227. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 36.

⁷⁴ TE:XVIII:227-228. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 46.

⁷⁵ TE:XVIII:228. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 72.

⁷⁶ U Sidžilu br. 53, str. 80 nije navedena ova cijena.

vrijednosti od 50 (!) para; 10 junga⁷⁷ masla po 4,5 pare u vrijednosti od 45 groša; 16,5 oka vune po 33 pare u vrijednosti od 13 groša i 30 para.⁷⁸

Mula Mehmed, sin Hadži Osmana iz Jahja-pašine mahale u spomenutom gradu umro je u selu Letvik⁷⁹ u džematu Vogošća u nahiji Sarajevo. Iza njega su ostali punoljetni sinovi Mula Ahmed, Abdulah, Omer i Muharem i maloljetni sin Ibrahim. Datum ostavinske rasprave: 19. zulhidžde 1228. / 13. XII 1813. Popisano je: 6 čejreka⁸⁰ pšenice po 200 para u vrijednosti od 1.200 para; 13 čejreka ječma po 100 u vrijednosti od 1.300 para; 16 čejreka kapludže po 80 u vrijednosti od 1.280 para; 16 čejreka zobi u vrijednosti od 800 para; 2 čejreka heljde po 60 u vrijednosti od 120 para; 6 čejreka kukuruza po 120 u vrijednosti od 760 (!) para; 6 oka suhих krušaka po 468 u vrijednosti od 2.808 para; 30 jabuka "Hamel" po 140 u vrijednosti od 4.200 para; 80 oka pekmeza po 20 u vrijednosti od 1.600 para; 130 oka bestilja po 8 u vrijednosti od 1.040 para; 2 vola u vrijednosti od 4.000 para; 1 krava i tele u vrijednosti od 1.400 para; 10 ovnova i 9 janjadi u vrijednosti od 3.040 para.⁸¹

Umro je Mula Ahmed, sin Sulejmana iz sela Turovi⁸² u džematu Trnovo u nahiji Sarajevo. Ostalo mu je muško dijete. Datum ostavinske rasprave: 3. rebiul-evvel 1229. / 23. III 1814. Popisano je: 4 vola u vrijednosti od 8.000 para; 4 krave u vrijednosti od 4.800 para; 14 ovaca u vrijednosti od 3.360 para; 9 sepeta pčela u vrijednosti od 1.800 para; 10 oka masla u vrijednosti od 1.000 para i 10 oka sira u vrijednosti od 900 para.⁸³

Umro je Salih Sadik-ogli / Sadiković, sin Ibrahima iz sela Turavi / Turovi u džematu Trnovo u nahiji Sarajevo. Njegovi nasljednici su bili muška djeca njegovog brata po ocu, Hasan i Osman. Datum ostavinske rasprave: 5. rebiul-ahir 1229. / 27. III 1814. Popisano je: 3 vola u vrijednosti od 6.000 para; 2 krave u vrijednosti od 2.800 para; 3 teleta u vrijednosti od 1.800 para; 600 oka ječma po 8 para u vrijednosti od

⁷⁷ Junga (*tur. yunga*) – mjera za težinu, posebno za maslo i vunu; težina jedne i po oke.

⁷⁸ TE:XVIII:229. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 80.

⁷⁹ Današnje selo Ljetovik, smješteno jugoistočno od Breze na rijeci Ljubini.

⁸⁰ Čejrek (*tur. çeyrek*) – jedna četvrtina, četvrt.

⁸¹ TE:XVIII:230-231. GHB, Prijepis iz SSK br. 54, str. 16.

⁸² Danas istoimeno selo južno od Trnova.

⁸³ TE:XVIII:327. GHB, Prijepis iz SSK br. 54, str. 38.

4.800 para; 300 oka zobi po 6 para u vrijednosti od 1.800 para i 2 junga masla u vrijednosti od 320 para.⁸⁴

Dana 10 ševvala 1229. / 25. IX 1814., umro je poštovani kadija Abdullah Akif-efendija Hajri-zade / Hajrić, sin Mehmeda Seid-efendije iz Čekrekči Muslihudinove mahale⁸⁵ u spomenutom gradu. Njegovo nasljedstvo je bilo ograničeno na njegovu majku hanumu Hatidžu, kćerku Osman-efendije, njegovog rođenog brata po ocu i majci, poštovanog kadiju Ibrahima Edhem-efendiju, rođene sestre po ocu i majci hanume Aminu⁸⁶ i Hazifu i maloljetnu Kanitu⁸⁷. Datum ostavinske rasprave: 1. zul-kade 1229. / 15. X 1814. Ukopan je na mezarju Alifakovac u spomenutom gradu. Umrli je zajedno sa svojim spomenutim bratom ostavio mnogo knjiga i bio je imućan.⁸⁸

Umro je Ismail-baša Lindov, sin Ibrahima iz sela Godinje u džematu Trnovo u nahiji Sarajevo. Datum ostavinske rasprave: 13. zul-kade 1229. / 27. X 1814. Popisano je: 6 volova u vrijednosti od 240 groša; 8 krava u vrijednosti od 130 groša; 4 mlada bika u vrijednosti od 30 groša; 4 teleta u vrijednosti od 8 groša; 3 ovce u vrijednosti od 135 groša; 15 koza u vrijednosti od 67,5 groša; 4 kobile u vrijednosti od 120 groša; 1 janje i 23 jareta u vrijednosti od 34,5 groša; 2 teretna konja u vrijednosti od 160 groša; 6 šinika pšenice u vrijednosti od 120 groša; 16,5 šinika ječma u vrijednosti od 165 groša; 7 šinika zobi u vrijednosti od 42 groša; 21 oka masla u vrijednosti 56 groša; 30 oka sira u vrijednosti od 15 groša i druge stvari.⁸⁹

Umrla je Fatima, kćerka mutevelije Mustafa-efendije iz Vekil-Harčove mahale⁹⁰ u spomenutom gradu. Njeni nasljednici su bili njen brat po ocu Mehmed-efendija, mutevelija Gazi Husrev-begova vakufa, njena maloljetna kći Afifa, njena majka Hatidža, kći Ebu Bekir-efendije i njen suprug, bivši mutesellim Derviš-beg, sin hadži Ahmed-bega Paloša. Spomenuta umrla bila je veoma imućna.

⁸⁴ TE:XVIII:327.

⁸⁵ Mahala Čekrekči Muslihuddina je poznata kao Čekrekčijina. Bejtić, *Ulice...*, 16, 227-228, 400-401.

⁸⁶ U nekim bilješkama i dokumentima stoji ime Habiba.

⁸⁷ U nekim bilješkama i dokumentima uz ovo ime stoji i ime Fatima.

⁸⁸ TE:XVIII:328. GHB, Prijepis iz SSK br.54, str. 107-109.

⁸⁹ TE:XVIII:329. GHB, Prijepis iz SSK br. 54, str. 109.

⁹⁰ Mahala Vekil-harča je poznata kao Hadžijska džamija (*Hadžijska mahala*). Bejtić, *Ulice...*, 17, 359.

*Posjedovala je dosta zlatnog nakita i dragulja, kućnih stvari i ostale pokretne imovine.*⁹¹

*Umro je kazaz Ibrahim iz sela Doljani*⁹² *u džematu Pazarić u nahiji Sarajevo. Iza njega je ostala njegova trudna supruga. Datum ostavinske rasprave: 17. muharrem 1230. / 30. XII 1814. Popisano je u vrijednostima: 4 sepeta košnica u vrijednosti od 20; 2 vola u vrijednosti od 80; 4 krave u vrijednosti od 120; 10 oka meda u vrijednosti od 15; 8 jungi ulja u vrijednosti od 32; 2 oke pekmeza u vrijednosti od 20; 12 šinika ječma u vrijednosti od 142; 3 oke zobi u vrijednosti od 24; 4 šinika pšenice u vrijednosti od 80 i 10 kokoši u vrijednosti od 10.*⁹³

*Umro je Sulejman, sin Hasana Praskića iz sela Rakitnica*⁹⁴ *u džematu Presednica / Presenica*⁹⁵ *u nahiji Sarajevo. Na dan ostavinske rasprave, 9. rebiul-ahira 1230. / 21. III 1815. popisano je: 3 vola u vrijednosti od 150 groša; 3 krave u vrijednosti od 120 groša; 20 ovaca u vrijednosti od 120 groša; 2 metka u vrijednosti od 25 groša; 2 mlada bika u vrijednosti od 25 groša; 1 dugi pištolj u vrijednosti od 10 groša; 200 oka ječma u vrijednosti od 50 groša i 20 oka pekmeza u vrijednosti od 10 groša.*⁹⁶

*Nasljedstvo umrle po imenu Šerifa Zulejha, kćerka Sejjid Fejzulah-efendije Šerif-zade / Šerifović*⁹⁷ *iz Jakub-pašine mahale*⁹⁸ *u spomenutom gradu, bilo je ograničeno na njenog muža, sarajevskog muftiju Sejjid Ali Šakir-efendiju Kesri / Česri-zade (Česrija), rođenu*

⁹¹ TE:XVIII:329. GHB, Prijepis iz SSK br. 55, str. 50.

⁹² Danas istoimeno selo kod Pazarića, jugozapadno od Sarajeva.

⁹³ TE:XVIII:395. GHB, Prijepis iz SSK br. 55, str. 104.

⁹⁴ Danas istoimeno selo u općini Trnovo.

⁹⁵ Danas postoje sela Donja i Gornja Presjenica, jugozapadno od Sarajeva i sjeverozapadno od Trnova.

⁹⁶ TE:XVIII:396.

⁹⁷ *Šerifovići* – (Fadilpašići) su begovska porodica koja se početkom XVIII stoljeća doselila u Sarajevo sa Krima, iz grada Caffé (tur. Kefe). Krajem XVIII i XIX stoljeća ova porodica je ušla u red krupnijih bosanskih zemljoposjedničkih porodica. Funkcija nakibul-ešrafa (zastupnici šerifa i sejida, potomci unuka Božijeg Poslanika u Osmanskom carstvu) kojom su se odlikovali, omogućila im je ugled i lagodan život u društvu. Većina ih je živjela u sarajevskoj Džami-i atik mahali. Među njima veliku ulogu na društvenom i političkom polju imao je Fadil-paša Šerifović, čiji potomci žive i danas u Sarajevu i po njemu zovu se Fadilpašići. V. opširnije: Fehim Nametak, *Fadil-paša Šerifović: pjesnik i epigrafičar Bosne*, Sarajevo, 1980., str. 56-58. Husnija Kamberović, *Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918.*, "Ibn Sina", Sarajevo 2005., str. 322-332.

⁹⁸ Mahala Jakub-paše je poznata kao *Maguda*. Bejtović, *Ulice...*, 15 i 34

braću po ocu i majci, Sejjid Mehmeda Hašim-efendiju i Sejjid Šerif Ali-efendiju i rođenu sestru po ocu i majci Šerifu Aišu. Spomenuta umrla posjedovala je stvari, dragulje i veći dio pokretne imovine. Vrijednost njene kuće koja se nalazila u spomenutoj mahali procijenjena je na 5.500 groša.⁹⁹

Kada je umro Ibrahim Edhem-efendija Hajri-zade / Hajrić, sin Mehmeda Seid-efendije iz Čekrekči Muslihudinove mahale u spomenutom gradu, njegovo nasljedstvo je bilo ograničeno na njegovu suprugu Umu Kulsum, kćerku Ahmed-efendije, njegovu majku Hatidžu, kćerku Osman-efendije, maloljetnu kći (Fatimu) Arifu i sestre po ocu, Habibu, Hazifu i Kanitu. Umrli je bio imućan i posjedovao je poprilično knjiga. Datum ostavinske rasprave: 1. redžeb 1230. / 9. VI 1815. Ukopan je na mezarju Alifakovac.¹⁰⁰

Umro je serdengečtija¹⁰¹ Fejzullah-aga Hadži Šaban-zade / Hadži-šabanović¹⁰², sin Hadži Muharema iz Jahja-pašine mahale u spomenutom gradu. Umrli je bio imućan i zavještao je 4.000 groša za bedela koji

⁹⁹ TE:XVIII:396. GHB, Prijepis iz SSK br.55, str. 164-167.

¹⁰⁰ TE:XVIII:398. GHB, Prijepis iz SSK br. 55, str. 258. Ukupna vrijednost popisanih knjiga (83 kom) iznosi 2.384 groša. Vidi opširnije: Yuzo Nagata, *Materials on the Bosnian notables*, Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, Tokyo Gaikokugo Daigaku, Tokyo (Japan), 1979., str. 111.

¹⁰¹ Serdengečtija (*tur. serdengeçti*) – pripadnik dobrovoljačkog odreda koji je preuzimao zadatke opasne po život.

¹⁰² *Hadžišabanovići* su sarajevska porodica koja se u prošlosti bavila kazandžijskim zanatom, posjedujući svoje dućane u sarajevskoj čaršiji. Ova trgovačka porodica se u Sarajevu susreće u prvoj polovini XVIII stoljeća. Pretpostavlja se da je rodonačelnik ove porodice kazandžija hadži Šaban (um. 1762.), koji je vodio trgovinu kazandžijskom robom sa sarajevskom porodicom Sabure. Hadžišabanovići su između ostalog imali svoje pilane na Palama i u Fojnici, ljetnikovac na Koranu, imanja i kuće u Osjeku i kod Vareša, hiljade dunuma livada i šuma, kuće i dućane u sarajevskoj čaršiji. Od navedenog bogatstva, ostala im je samo jedna izuzetno lijepa kuća u Očaktanovoj ulici ili Očaktanumu, koja je nažalost nedavno izgorjela. U ovoj kući koja je napravljena negdje u XVII stoljeću, najprije su živjeli braća Očaktan, bogati trgovci koji su svoje bogatstvo neprestano uvećavali novčanim i drugim pozajmicama. Pored toga što su bili izuzetno bogati, bili su poznati i po svojoj škrтости, o čemu govori i jedan dio čuvene pjesme o Očaktanima: *Blago tebi sinja kukavice – Kad ti kucaš u šumi na grani, a nijesi Očaktanu dužna!* Njihovu porodičnu kuću su naslijedili Penjave, a od njih istim putem, ženidbenim vezama, Hadžišabanovići. Bejtović, A., *Ulice...*, 220, 256.; Hamdija Kreševljaković, "Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini", *Glasnik Zemaljskog muzeja* (GZM), nova serija, sveska VI/1951, Sarajevo 1951., str. 204. (dalje: Kreševljaković, H., "Kazandžijski obrt...").

*će obaviti hadž u njegovo ime, za njegovo opremanje, ukop i ostalo što je potrebno.*¹⁰³

*Kada je umro Salih, sin Huseina iz sela Baška / Baške¹⁰⁴ u džematu Trnovo u nahiji Sarajevo, njegovo nasljedstvo je pripalo maloljetnom sinu Šakiru Ahmedu i Penbi-hatun, supruzi spomenutog Saliha. Kada je ona umrla nasljedstvo je pripalo njenom maloljetnom sinu Mustafi od njenog drugog supruga Dugana. Datum ostavinske rasprave: 19. zul-hidždže 1230. / 22. XI 1815. Popisano je: 3 vola u vrijednosti od 75 groša; 3 krave u vrijednosti od 60 groša; 2 teretna konja u vrijednosti od 30 groša i 20 ovaca u vrijednosti od 40 groša.*¹⁰⁵

Kao što vidimo, u radu su prezentirane četrdeset i četiri bilješke koje tretiraju zaostavštinu umrlih. Trideset i sedam bilježaka odnosi se na odrasle muškarce muslimane, tri na nemuslimane, te četiri ostavinske rasprave umrlih ženskih lica koje su bile dobrostojeće.

Kao što smo već ranije spomenuli, uvidom u Sidžile GHB biblioteke koji se spominju u ovom radu, uočili smo da Kadić, prilikom preuzimanja podataka iz njih, u *Hroniku* nije uvrstio popis cjelokupne imovine umrlog, nego je prezentirao samo neke stvari i njihovu vrijednost, tako da su među zaostavštinom popisane razne domaće životinje, osnovne živežne namirnice, voće i povrće, a od stvari: knjige, srebrni noževi, dragocjenosti (nakit), novac, srebrna konjska oprema i druga pokretna imovina. Pri tome data je i njihova količinska vrijednost sa odgovarajućim mjernim jedinicama i njihova novčana vrijednost.

U zavisnosti da li je godina bila sušna ili ne, kao i od drugih elementarnih nepogoda, zavisila je i cijena određenih namirnica na tržištu. Iz navedenih primjera se vidi da je ona čas padala, čas rasla. Među mnoštvom izvornih podataka u Kadićevoj *Hronici* nailazimo i na one koje sadrže cijene pojedinih namirnica u Sarajevu koje su bile aktualne u određenom periodu.¹⁰⁶ Na primjer, cijena pojedinim vrstama hljeba

¹⁰³ TE:XVIII:399. GHB, Prijepis iz SSK br. 55, str. 150.

¹⁰⁴ Danas Bašci, selo u općini Trnovo.

¹⁰⁵ TE:XVIII:399. GHB, Prijepis iz SSK br. 56, str. 6.

¹⁰⁶ TE:XV:208. GHB, Prijepis iz SSK br. 40, str. 238.; TE:XV:275.; TE:XV:309. GHB, Prijepis iz SSK br. 41, str. 6.; TE:XVI:7. GHB, Prijepis iz SSK br. 41, str. 7 i 266.; TE:XVI:16. GHB, Prijepis iz Tarih-i Muvekkit.; TE:XVI:101. GHB, Prijepis iz SSK br. 43, str. 194.; TE: XVI:136.; TE:XVI:150. GHB, Prijepis iz SSK br. 44, str. 9.; TE:XVI:252. GHB, Prijepis iz SSK br. 45, str. 14.; TE:XVI:349. GHB, Prijepis iz SSK br. 46, str. 4.; TE:XVI:349. GHB, Prijepis iz SSK br. 46, str. 5.; TE:XVII:289. GHB, Prijepis iz SSK br. 50, str. 147.; TE:XVII:360.; TE:XVIII:160. GHB, Prijepis iz SSK br. 53, str. 3. i TE:XVIII:374. Prijepis iz SSK br. 55, str. 376.

se često mijenjala prema cijeni brašna, padala i rasla, a određivala ju je vlast u sporazumu sa ekmekčijskim ćehajom.¹⁰⁷

Gradsko stanovništvo je po svojoj naravi veći potrošač različitih usluga i ono, inače, ima daleko više gotovog novca od seoskih sredina gdje se trgovina odvija pretežno robnom razmjenom. Na osnovu toga se da zaključiti da posjedovanje gotovog novca omogućava gradskom stanovništvu daleko širi spektar razvijanja različitih zanimanja i aktivnosti. Popisi ostavštine umrlih koji su živjeli na selu i gradu se itekako razlikuju. Na primjer, na selu gotovo nikako ne srećemo srebrnu opremu za konje, srebrne noževe i sl., već običnu opremu i obične noževe sa daleko manjom procijenjenom vrijednošću od srebrne, vjerovatno zbog lošijeg materijala i nedostatka gotovog novca na selima.

Dokumenti u ovim sidžilima daju materijal za poznavanje kulturnog nivoa pojedinih porodica, jer su zabilježene, pored ostalog, i knjige koje su oni posjedovali. U sarajevskim sidžilima za navedeni period, ni u jednom popisu ostavštine umrlog koji je živio na selu nismo naišli na popis knjiga.

Dakle, ovi popisi imovine pružaju bogat i dragocjen materijal historičarima, etnografima i drugim istraživačima za proučavanje ekonomskih stanja našeg naroda u tome vremenu.

ZAOŠTAVŠTINA UMRLIH U HRONICI MUHAMEDA ENVERIJA KADIĆA (1800-1815)

Sažetak

Među mnogobrojnom rukopisnom građom koju je Kadić prepisao u svoju *Hroniku* nailazimo na veliki broj podataka o umrlim stanovnicima, većinom iz sarajevskih mahala ili sela koja su pripadala sarajevskom kadiluku. Tu rubriku je Kadić u *Hronici* označio sa "Vefeyāt". U okviru ove rubrike nailazimo i na bilješke koje sadrže popise zaostavština umrlih koje je Kadić preuzeo iz Sidžila sarajevskih kadija za period od 1800. do 1815. godine. Ovi popisi imovine pružaju bogat i dragocjen materijal historičarima, etnografima i drugim istraživačima za proučavanje ekonomskih stanja našeg naroda u tome vremenu.

U radu su prezentirane četrdeset i četiri bilješke koje tretiraju zaostavštinu umrlih za navedeni period. Trideset i sedam bilježaka odnosi se na odrasle muškarce muslimane, tri na nemuslimane, te četiri ostavinske rasprave umrlih ženskih lica koje su bile dobrostojeće.

¹⁰⁷Hamdija Kreševljaković, "Gradska privreda i esnafi u Bosni i Hercegovini (od 1463 do 1851)", GID BiH, godina I/1949, Sarajevo, 1949., str. 173.

LEGACY OF DEATHS
IN MUHAMED ENVERI KADIC'S *CHRONICLE* (1800-1815)

Summary

Among numerous manuscripts that Kadic copied in his *Chronicle*, we find a large amount of information on the deceased residents, mostly from Sarajevo mahala's or villages that belonged to Sarajevo kadiluk. There is a section in the Kadic's *Chronicle* marked with "Vefeyāt". Within this section we find notes that contain lists of the legacy of the dead, which Kadic took over from Sarajevo court registers for the period between 1800. and 1815. These lists of assets provide a rich and valuable material for historians, ethnographers and other researchers for the study of the economic condition of our nation at that time.

The paper presents forty-four notes that treat the legacy of deaths for the same period. Thirty-seven notes refers to adult male Muslims, three to non-Muslims and four to court sessions hearings deceased female for that were wealthy.

Key words: cultural history, Sarajevo, 19 century, legacy.